

Een toekomst in Montmartre

Marie Lacrosse bij Boekerij:

Wijngaard-trilogie:
Storm boven de velden
Door de donkere nacht
Zon over de heuvels

Weense koffiehuis-trilogie:
Het Weense koffiehuis
De hofdame van Sisi
De geheimen van Sophie

Twee vrouwen-serie
De vrouwen van Montmartre
Een toekomst in Montmartre

Marie Lacrosse

*Een toekomst in
Montmartre*

Parijs, 1889. De liefde en het lot dreigen de carrières
van Valérie en Elisa in de weg te staan. Kunnen ze
hun grote dromen waarmaken?

Vertaald uit het Duits door Marijke Gheeraert
en Hans van Riemsdijk

ISBN 978-90-492-1135-6

ISBN 978-94-023-3065-6 (e-book)

ISBN 978-90-492-1491-3 (audio)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *MONTMARTRE – Traum und Schicksal*

Vertaling: Marijke Gheeraert en Hans van Riemsdijk

Omslagontwerp en -beeld: © Bürosüd

Zetwerk: Mat-Zet bv

© 2025 by Goldmann Verlag, a division of Penguin Random House Verlagsgruppe GmbH, München, Germany.

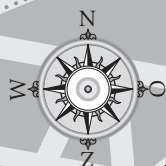
© 2026 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

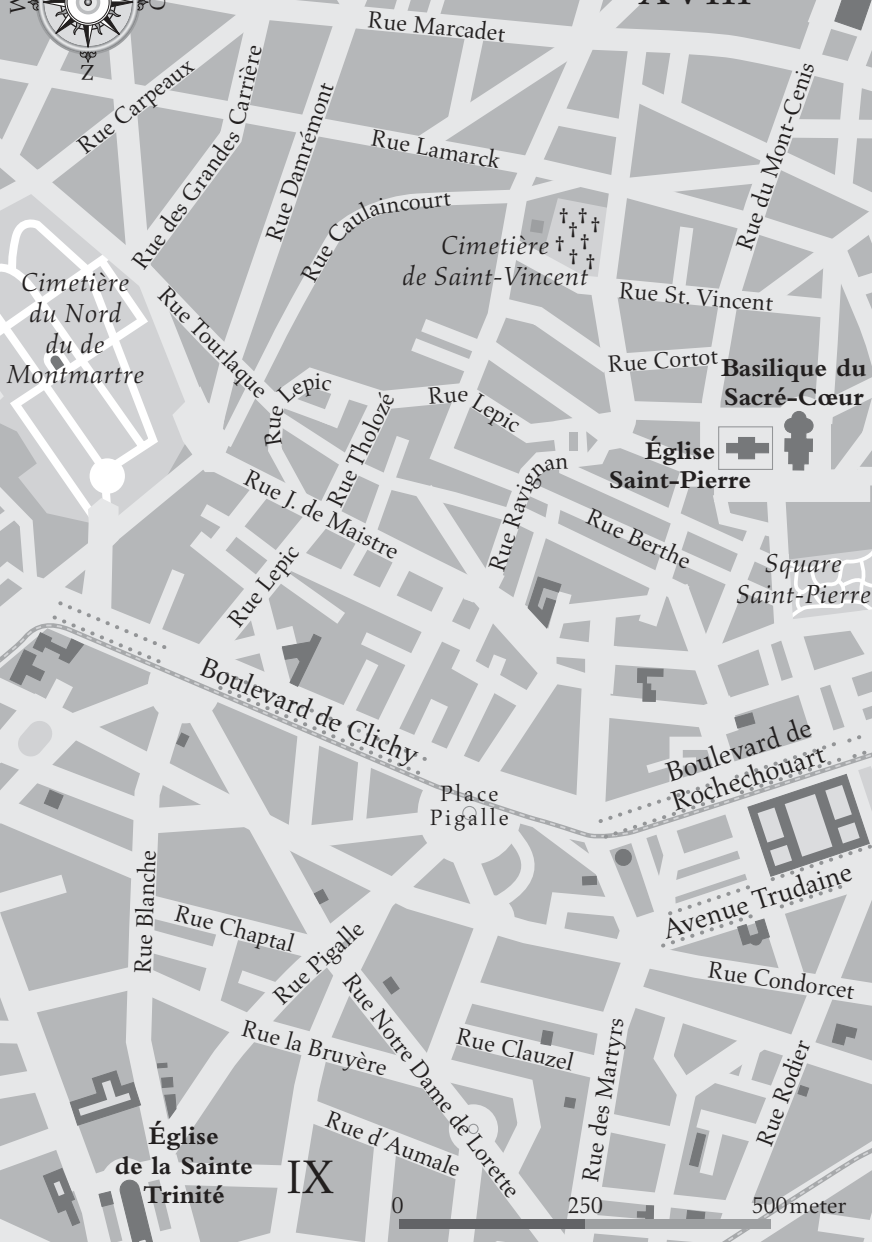
All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

*Voor mijn vader Wilhelm Spang, met zijn negenentachtig jaar
waarschijnlijk mijn oudste lezer, en Sigrid Lorbeer-Wirges,
vijfentachtig, een van mijn oudste lezeressen, die tot op heden al
mijn boeken heeft gelezen.*

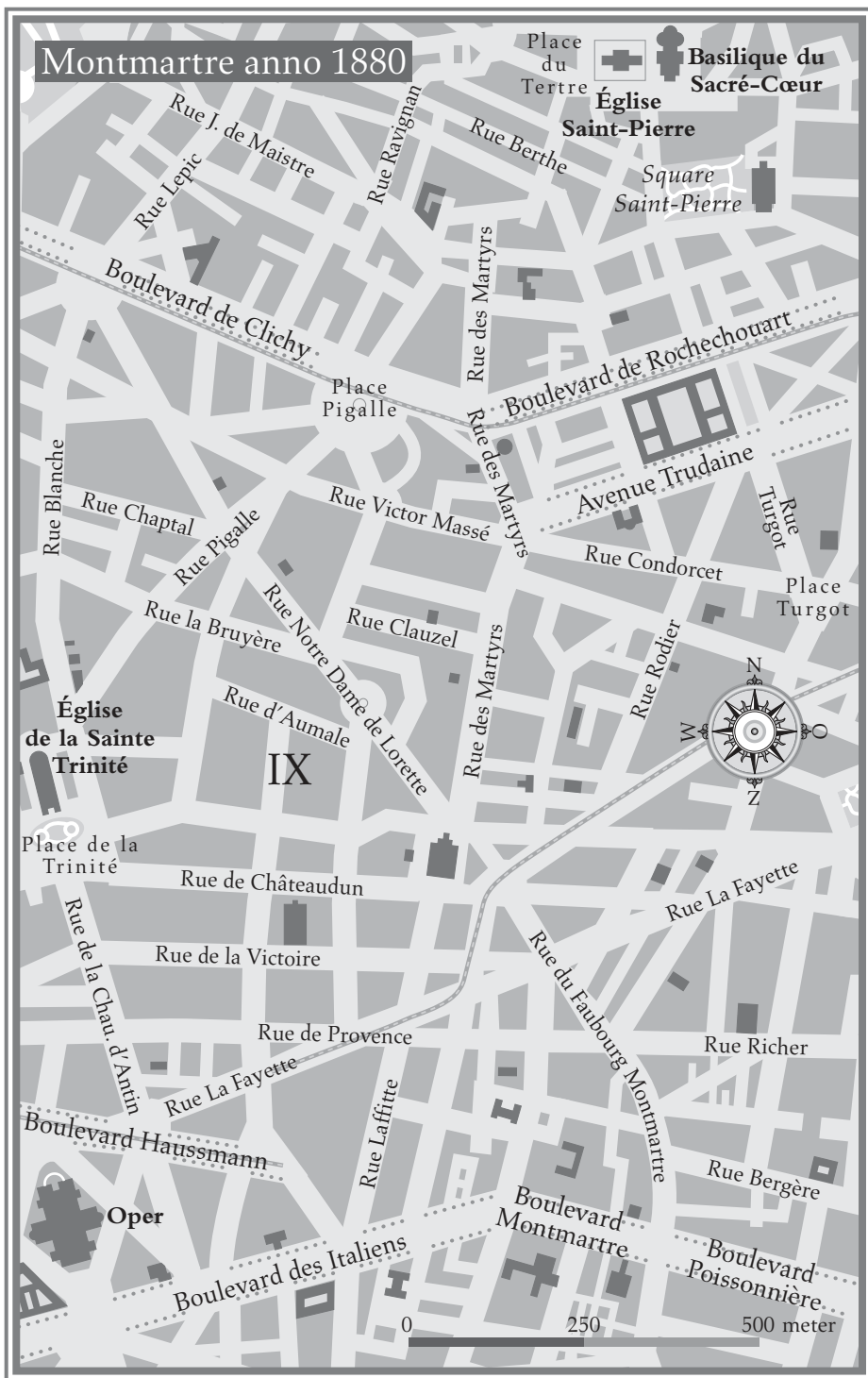
Montmartre anno 1880

XVIII

Montmartre anno 1880

‘Ze heeft een zelfvertrouwen dat niemand anders bezit: nu eens beminnelijk, dan weer verlegen, vrijpostig of katachtig, soepel als een handschoen.’

– Henri de Toulouse-Lautrec over La Goulue,
The Moulin Rouge

‘Ze danst met schokkerige bewegingen, ze is niet bijster slim, onbehouwen, prikkelbaar en maakt voortdurend ruzie met haar collega’s.’

– Gustave Coquiot, Frans kunstcriticus, over La Goulue,
The Moulin Rouge

‘Ik ben elke dag dankbaar voor mijn leven nu, waarin ik precies dát mag doen – ongehinderd, vrij, naar hartenlust – wat mij het meeste plezier geeft. En ik heb er geen dag spijt van dat ik hierheen [...] gekomen ben, want de academie en de docenten zijn ronduit voortreffelijk. Beter kan het eenvoudigweg niet.’

—Ida Gerhardi, kunstschilderes over haar leven in Parijs vanaf 1891, *Städte|Frauen, Künstlerinnen zwischen Frankfurt und Paris um 1900*

‘Dilettantes: Weet u, juffrouw. Er bestaan twee soorten schilders: De ene helft wil trouwen, de andere heeft ook geen talent.’

– *Simplicissimus* (1901), geciteerd in K. Umbach & H. Gutbrod, *Die Malweiber von Paris*

Personages

Dit overzicht vermeldt alleen de voornaamste personages. Historische figuren zijn aangeduid met een asterisk ().*

Familie van Elise Lambert

Elise Lambert, oudste dochter

Jeanne Lambert, haar moeder

Simone Lambert, haar jongere zus

Marianne, pleegmoeder van Jeanne

Familie van Valérie Dumas en personeel in huize Dumas

Valérie Dumas, enige dochter

Alphonse Dumas, haar vader, eigenaar van een kunsthandel

Amélie Dumas, haar moeder

Cecile en Bernard Valbert, Valéries grootouders van moederskant

Baptiste Germain, Valéries echtgenoot, kunstschilder (personage gebaseerd op de schilder **Jean-Léon Gérôme***)

Eleonore en Albert Germain, Valéries schoonouders

Personeel in huize Germain

Marie, dienstmeisje

Gilbert, huisknecht

Gervaise, kokkin

Clement, koetsier

Personages uit de Moulin Rouge

Louise Weber*, bijnaam **La Goulue** (de Schrokop), danseres

Valentin*, bijnaam **Le Desossé** (de Man zonder Botten),
danspartner van La Goulue

Lucienne Beuze*, bijnaam **Grille d'Égout (het Rioolrooster)**,
danseres

Jane Avril*, danseres

Aicha*, danseres

Nini*, bijnaam **Patte-en-l'air (Pootjes-in-de-lucht)**, danseres

Sabine, bijnaam **Gazelle**, danseres

La Tonkinoise*, buikdanseres

Joseph Oller*, eigenaar van de Moulin Rouge

Charles Zidler*, eerste directeur van de Moulin Rouge

Jean Oller*, tweede directeur en broer van de eigenaar

Yvette Guilbert*, zangeres

Personages uit het kunstenaarsmilieu in en om Montmartre

Pascal Didier, kunstschilder en minnaar van Valérie (personage gebaseerd op de schilder Émile Bernard*)

Henri de Toulouse-Lautrec*, kunstschilder, aristocraat

Vincent van Gogh*, Nederlandse kunstschilder

Suzanne Valadon*, kunstschilderes

Pierre-Auguste Renoir*, kunstschilder

Edgar Degas*, kunstschilder

Theo van Gogh*, directeur van de kunsthandel Goupil,
jongere broer van Vincent

Maurice Joyant*, opvolger van Theo van Gogh en
jeugdvriend van Toulouse-Lautrec

Fernand Cormon*, kunstschilder en oprichter van het
Atelier Cormon

Personages uit het kunstenaarsmilieu in en om Montparnasse

Louise Catherine Breslau*, Zwitserse kunstschilderes

Ottile Roederstein*, Duitse kunstschilderes

Ida Gerhardi*, Duitse kunstschilderes

Madeleine Smith*, Franse kunstschilderes

Henri Gervex*, kunstschilder, geeft ook les in damesatelier verbonden
aan de Académie Julian

Émile Auguste Carolus-Duran*, kunstschilder en medeoprichter van
een schildersatelier voor vrouwen (cfr. Jean-Jacques Henner)

Andere belangrijke fictieve personages

André Renard, Elises voormalige verloofde

Sandrine, zijn echtgenote

Perceval de Chambières, Bretonse graaf

Georges de Cluny, zijn neef

Père Zacharie, biechtvader van Amélie Dumas en pastoor van de
Sacré-Coeur

Pierre Lombard, zijn neef

Madame Béatrice, eigenaresse van het bordeel La Fleur Blanche

Brigitte, prostituee

Denise, dienstmeisje van La Goulue, later van Elise en Lucienne

Tante Albertine, Denises tante

Andere belangrijke historische personages (in alfabetische volgorde)

René Bérenger*, oprichter van de Ligue contre la licence des rues
(Verbond tegen het Zedelijk Verval)

Alfred Dreyfus*, Frans officier

Blanche d'Egmont*, eigenaresse van een bordeel

Naser ed-Din Kadjar*, sjah van Perzië

Liane de Pougy*, courtisane

Père Tanguy*, verfhandelaar, mecenas van de avant-gardistische
schilderkunst

Gabriel Tapié de Céleyran*, neef van Toulouse-Lautrec

Auguste Vaillant*, anarchist

Andere belangrijke historische personages
zonder actieve rol
(in alfabetische volgorde)

Alphonse Allais*, Frans auteur

Georges Ernest Jean Marie Boulanger*, Franse generaal en
opstandeling

Aristide Bruant*, chansonnier

Alexandre Cabanel*, kunstschilder

Jean Casimir-Perier*, Franse politicus, opvolger van premier Dupuy

Paul Cézanne*, kunstschilder

Édouard Drumont*, uitgever van de krant *La Libre Parole*

Charles Dupuy*, Frans politicus, waarnemend premier

Gustave Eiffel*, bouwer van de Eiffeltoren

Paul Durand-Ruel*, kunsthandelaar

Paul Gauguin*, kunstschilder

Georges-Eugène Haussmann*, tot 1870 prefect van het
departement Seine; stedenbouwkundige, bekend van de
grootschalige verbouwing van Parijs

Jean-Jacques Henner*, kunstschilder en medeoprichter van een schil-
dersatelier voor vrouwen (cfr. Carolus-Duran)

Rodolphe Julian*, oprichter van de gelijknamige kunstacademie

Madeleine Lemaire*, Franse kunstschilderes

Ferdinand de Lesseps*, bouwer van het Suez- en Panamakanaal

Édouard Manet*, kunstschilder

Camille Pissarro*, kunstschilder

Ravachol*, anarchist

Charles Frederick Worth*, modeontwerper,
grondlegger van de haute couture

Proloog

Een luxueuze koets van het Grand-Hôtel de la Paix

woensdag 30 oktober 1889

‘Trek toch niet zo’n zuur gezicht!’ snibt Louise Weber, bijgenaamd La Goulue, tegen Elise. ‘Je kijkt alsof je naar je eigen begrafenis onderweg bent.’

Ze nestelt zich behaaglijk in de met rood fluweel beklede kussens van de luxueuze koets. Het rijtuig van het Grand-Hôtel heeft hen stipt om vier uur ’s middags opgehaald bij de woning van La Goulue aan de Boulevard de Rochechouart. ‘Het is zeker niet mijn eerste privévoorstelling, maar met zo’n deftig gevaarte ben ik nog nooit ergens heen gekard.’

Elise onderdrukt een zucht. Na lang aarzelen heeft ze La Goulue haar zin gegeven en nu zijn ze samen op weg naar een privé-optreden bij de keizer van Perzië. Ter gelegenheid van de wereldtentoonstelling, die nog tot 31 oktober duurt, verblijft hij in het meest prestigieuze hotel van Parijs. Keizerin Eugénie, de echtgenote van Napoleon III, heeft het hotel en het bijbehorende Café de la Paix indertijd geopend.

‘In Perzië noemen ze de keizer “sjah”.’ Louise had dit uitgelegd aan Elise, die na haar miskraam net weer aan de slag is in de Moulin Rouge, en haar het verzoek van de keizer voorgelegd. ‘Hij is speciaal voor de wereldtentoonstelling naar Parijs gekomen en tot de tentoonstelling geëindigd is, blijft hij hier voor jou!’

Elise hapte niet meteen toe en Louise bleef aandringen. ‘Moet je nagaan, die sjah heeft ons op de openingsavond al zien dansen en wilde ons tweeën meteen engageren. Ik heb toen maar voor jou gelogen en gezegd dat je je enkel had verstuikt. Avond na avond zat

hij in de Moulin Rouge en toen je weer op het podium stond, heeft zijn bode me meteen weer aangesproken. Zo'n kans krijg je niet elke dag!

‘Wat wil hij dan betalen?’ had Elise uiteindelijk gevraagd.

‘Een pak geld. Die vent is stinkend rijk. Hij reist met z'n eigen trein en slaapt in zo'n belachelijk dure tent. Ik ben er al eens eerder geweest, maar niet in de koninklijke suite. Die kost naar 't schijnt duizend frank per nacht. Geen wonder dat-ie twintig louis dokt, tweehonderd frank voor ieder van ons. Daar moet jij een hele week voor dansen in de Moulin Rouge. En dat geld kun je, denk ik, goed gebruiken.’

Elise voelde zich door alles wat er was gebeurd te zwak om tegen Louise in te gaan. Haar vriendin sloeg de spijker op de kop wat het geld betreft. De openlijke toespeling op het feit dat Elise per week vijftig frank minder verdiende dan zij, kon haar even niets schelen. Ze had andere dingen om zich zorgen over te maken.

De noodlottige spagaat op de openingsavond drie weken geleden heeft haar hele leven op zijn kop gezet.

De eerste vijf dagen na het ongeluk had Marianne, de oude vroedvrouw en vriendin van haar moeder Jeanne, haar in hun woning verzorgd.

Toen Marianne haar patiënte goed genoeg hersteld achtte, was Elise teruggekeerd naar haar eigen huis waar ze samenwoonde met haar verloofde, André Renard. De relatie met haar ‘grote liefde van weleer’, want zo denkt Elise nu met verdriet terug aan de beginjaren, was al voor de miskraam getroebleerd geweest. Tijdens haar herstel was André niet één keer langsgesproken. Hij had ook niemand gestuurd om zijn groeten over te brengen.

Toen ze weer thuiskwam, maakte hij haar bittere verwijten. ‘Hoe kon je zo roekeloos zijn! Dat was ook mijn kind. En durf nu niet te beweren dat je niet wist dat je zwanger was. Je wilde per se op dit gala optreden en hebt het leven van die kleine en ons geluk op het spel gezet!’

André had natuurlijk gelijk en Elise sprak hem dan ook niet tegen. Zijn eis om onmiddellijk haar contract bij de Moulin Rouge op te zeggen, was echter van een heel andere orde.

‘Waarom zou ik dat doen? Om hier met mijn duimen te zitten draaien en te wachten totdat ik weer zwanger ben? Ik heb hier jaren hard voor gewerkt en geoeftend.’

De woedende blik in zijn bruine ogen zou haar nog dagenlang achtervolgen. ‘Je blijft dus liever danseres dan dat je mijn vrouw wordt?’ Zijn stem had vervaarlijk kalm geklonken.

‘Voorlopig wel, ja!’ De woorden waren eruit voordat ze er erg in had.

‘Hoepel dan maar op!’ André had naar de deur gewezen. Elise was zich doodgeschrokken, maar beseftte al snel dat André, hoe grof ook, in de kern gelijk had. Hun relatie had geen toekomst meer. Ze wilde blijven dansen, dat was haar die noodlottige avond duidelijk geworden.

Zonder nog iets te zeggen had ze haar spullen gepakt en was ze weer bij haar moeder ingetrokken. Sindsdien heeft ze André niet meer gezien.

Andere zorgen hadden de herinnering aan het droeve einde van hun jarenlange relatie al snel naar de achtergrond geduwd. Toen ze twee weken na het ongeluk bij Joseph Oller, de eigenaar van de Moulin Rouge, langsging, had hij haar een ultimatum gesteld. ‘Ik geef u nog een week om te herstellen, mademoiselle Lambert. Tot die tijd vervangt Nini Pootjes-in-de-lucht u nog bij de duo’s en het trio met La Goulue en Grille d’Égout. Als u volgende week zaterdag, de 26ste oktober, nog niet fit genoeg bent om weer op te treden, moet ik u helaas ontslaan. Overigens, u hebt me net verteld dat u voorlopig geen spagaat kunt laten zien. Ik verwacht echter wel dat u Nini’s cancanfiguur tegen die tijd ook onder de knie hebt. Begin dus maar te oefenen, zou ik zeggen.’

Elise had even moeten slikken. Nini dankt haar bijnaam Pootjes-in-de-lucht aan de figuur waarbij ze met haar voet hoog boven haar hoofd rondjes draait. La Goulue was, zo dacht ze, de enige die haar dat nadeed. Voor Elise vormde Ollers ultimatum een nieuwe, onverwachte uitdaging, vooral omdat ze nog zo zwak was.

Juist omdat Elise was uitgevallen had Nini die beweging mogen introduceren tijdens de voorstelling. Eerder had La Goulue dat al-

tijd tegengehouden. En omdat Nini Elise in het trio verving, had ook Grille d'Égout, de nummer drie van het stel, de truc geleerd. Met haar hoofd nog helemaal bij deze nieuwe situatie en het risico te falen, was de zin die Oller haar nog nariëp niet echt tot Elise doorgedrongen: 'En weet dat als u nog eens zwanger wordt, ik u op staande voet moet ontslaan.'

Daar moest ze zich geen zorgen meer over maken. Belangrijker was dat ze Nini's dansfiguur zo snel mogelijk onder de knie kreeg. Haar redding was dat zowel Lucienne, zoals Grille d'Égout echt heet, als Louise Nini totaal niet konden uitstaan.

'Dat loeder is erop uit jou eruit te werken,' had La Goulue gezegd toen Elise over haar gesprek met Oller vertelde.

'Dat laten we niet gebeuren,' had Grille d'Égout er vastberaden aan toegevoegd.

En zo hadden ze, voor één keer eensgezind, Elise enorm geholpen met het instuderen van de ingewikkelde oefening. Bij haar eerste optreden had ze de beweging zonder struikelen of, erger nog, vallen uitgevoerd.

Ze betaalden hier echter wel een prijs voor. Nini noemde de figuur haar intellectuele eigendom; ze had die zelf verzonnen. Bovendien dreigde ze de eigenaar met haar ontslag en een definitief verbod op het gebruik van de figuur in de Moulin Rouge als ze die zelf niet mocht laten zien.

Verrassend genoeg had Joseph Oller hiermee ingestemd, wellicht omdat het nummer enorm in de smaak viel bij het publiek. En dus staat er sinds afgelopen zaterdag naast de solo's van Louise, Lucienne en Elise, de duo's in wisselende bezetting en hun optreden als trio, nu ook een nummer met vier, met Nini dus, op het programma.

Elise en Lucienne maken zich geen illusies over Nini's bedoelingen. Zodra ze de kans krijgt, zal Nini de plek van een van hen beiden in de Moulin Rouge inpikken. Alleen La Goulue hoeft niet bang te zijn voor haar positie als ster van de avond.

Mede daarom heeft Elise uiteindelijk toegegeven. Ze heeft al drie weken niets meer verdiend. Net als Louise wil ze zo snel mogelijk

weg van de butte van Montmartre en aan de voet van de heuvel, aan een van de grote boulevards, een appartement betrekken.

Toch heeft ze wat haar baan betreft nog geen zekerheid. Ze moet er niet aan denken wat haar te wachten staat als Oller haar ontslaat.

‘Waar zit je nu weer over te piekeren?’ Louise rukt Elise uit haar gedachten en wijst naar buiten. ‘We zijn er! En doe me een plezier en zet me vandaag niet voor schut!’

De woning van Alphonse Dumas aan de Boulevard de Clichy

30 oktober 1889, dezelfde dag, op hetzelfde moment

Valérie zit aan haar kaptafel en staart somber in de spiegel. Om haar grijze ogen liggen diepe schaduwen, haar wangen zijn bleek. Haar roodbruine haar oogt dof.

Marie, het dienstmeisje, is bij haar vriendin Suzanne Valadon geweest, maar opnieuw zonder een brief van haar geliefde teruggekomen. Tot voor kort had Pascal elke week geschreven, maar nu heeft hij al twee weken niets meer van zich laten horen.

Al voor de door haar ouders afgedwongen verloving met de kunstschilder Baptiste Germain vier weken geleden, had Valérie besloten Marie in vertrouwen te nemen. De vrouw werkt al van vóór de geboorte van Valérie voor de familie Dumas. Ze kent haar dus al van kinds af aan.

Tegen beter weten in hoopt Valérie nog op een wonder, maar diep in haar hart weet ze dat een huwelijk met de veel oudere Baptiste Germain onvermijdelijk is. Ze is echter vastbesloten de trouwdatum zo ver mogelijk vooruit te schuiven. Je weet maar nooit.

Behalve Marie en Suzanne Valadon heeft Valérie niemand om op te steunen. Haar grote liefde Pascal heeft Parijs in april van dit jaar verlaten omdat hij dreigde opgeroepen te worden voor het leger. Minstens vijf jaar kan hij niet meer naar Frankrijk terugkeren.

Toen Baptiste haar steeds hardnekkiger het hof begon te maken, had Valérie vertwijfeld overwogen op eigen benen te gaan staan en

met schilderen in haar onderhoud te voorzien. Als jonge, ongehuwde vrouw uit een keurige burgerfamilie is dat echter onmogelijk. Ze is drieëntwintig en dus allang meerderjarig, maar dit zou tegen alle conventies indruisen.

Zelfs Suzanne, die zich in Montmartre als alleenstaande moeder met een buitenechtelijke zoon staande houdt, heeft haar dit afgeraden. 'Ik kan schilderen wat en hoe ik wil en Edgar Degas blijft me steunen, maar ik verdien er geen cent mee.' Met dit antwoord had ze Valéries hoop snel de kop ingedrukt.

Of er voor Valérie, ondanks haar opleiding aan Atelier Cormon, een toekomst als kunstenares is weggelegd, is hoogst onzeker. Voor haar afstudeerwerk, *De roef van de Sabijnse maagden*, had ze het op één na beste cijfer van haar jaar gekregen en het doek hangt nog altijd in de galerie van haar vader, maar in die stijl wil ze absoluut niet verder. Het academische realisme zoals het nog altijd aan de gerenommeerde Parijse academies wordt onderwezen, vindt ze volledig achterhaald.

Het is een wrange ironie van het lot dat juist haar verloofde Baptiste in Parijs een van de succesvolste vertegenwoordigers van die richting is en nog altijd een ongekennde populariteit geniet. Via haar voormalige studiegenoten Henri de Toulouse-Lautrec en Vincent van Gogh heeft Valérie echter nieuwe, avant-gardistische schilderstijlen leren kennen die haar veel meer aanspreken.

Op de opleiding bij Cormon heeft ze ook Pascal Didier leren kennen, ook een aanhanger van de moderne kunst. Hij heeft zelfs een eigen stijlrichting ontwikkeld en die met Paul Gauguin verder uitgewerkt. Hij en Valérie hebben al sinds het begin van hun studie een relatie.

Maar nu is Pascal weg. Op voorspraak van hun gezamenlijke vriend Henri de Toulouse-Lautrec is hij naar Brussel vertrokken waar een kunstenaarsgroep hem ondersteunt. Als schilder komt hij echter nog altijd niet aan de bak en, net als eerder in Parijs, verdient hij ook daar als ober zijn brood.

Maar ze hadden bij elkaar willen blijven! Waarom schrijft hij nu niet meer? Is hem iets overkomen? Of begint hij haar al te vergeten?

Er sluipt iets van verbittering in haar gedachten. Zijn vertrek was voor Valérie als een donderslag bij heldere hemel gekomen. Bijna tot op het allerlaatste moment had Pascal zijn vertrek uit Frankrijk voor haar verzwegen.

De onwelkome gedachte dat ook zij Pascal nog altijd niet heeft verteld over haar verloving zet ze snel van zich af. Waarom zou ze hemodeloos ongerust maken? Ze is nog niet getrouwd, er is nog hoop.

Tegen beter weten in schelt ze Marie. 'Loop nog snel even naar Suzanne! Het is nog maar kwart over vier, maar misschien is ze al thuis. Misschien is er met de middagpost een brief voor mij gekomen.'

Zoals in haar jeugd tutoyeert ze Marie met haar instemming als ze alleen zijn. Valéries aanbod om ook haar met jij aan te spreken, heeft Marie echter geweigerd. 'Ik spreek u liever met u aan, als u het niet erg vindt, mademoiselle Valérie. Ik wil niet onbewust een fout maken in het bijzijn van uw moeder. Zij zal me dan zeker streng de les lezen.'

Even overweegt Valérie Marie te vragen ook langs te gaan bij Henri de Toulouse-Lautrec, in het huis naast Suzanne. Misschien heeft hij nog nieuws van Pascal.

Dat idee laat ze echter meteen weer varen. Haar relatie met Henri is totaal ontwricht. Zelfs als hij iets weet, zal hij niets tegen Marie zeggen.

Grand-Hôtel de la Paix

woensdag 30 oktober 1889, even later

Als Elise achter de portier in livrei de foyer van het Grand-Hôtel de la Paix binnenloopt, valt haar mond open van verbazing. Ze heeft al veel gehoord over prachtige paleizen, maar had geen idee hoe die er dan van binnen uitzagen.

In elk geval steekt dit hotel ze allemaal naar de kroon, dat kan niet anders. Overal glinstert en fonkelt het in het licht van de vele

kroonluchters. De vloer en de zuilen aan weerszijden van de hal zijn van een veelkleurige, gepolijste steen. Elise moet zich inhouden om niet met haar hand over een van de pilaren te strijken.

‘Dat is echt marmer.’ Louise heeft haar reactie gevolgd. ‘Een of ander kostbaar spul uit Italië.’

Midden in de hal ligt een rond tapijt met een uitbundig, kleurrijk patroon. Daarop staat een tafel met een gigantisch boeket bloemen. Het tapijt is heel fijn geweven, zoiets heeft Elise nog nooit gezien, ook niet in Atelier Cormon, de woning van Henri de Toulouse-Lautrec of de Moulin Rouge.

Verblind door de pracht en praal volgt ze de bediende, ook in livrei, aan wie de portier de tas met hun kostuums heeft gegeven. Ze lopen een met tapijt beklede trap met vergulde leuningen op. De man draait zich naar de danseressen om: ‘Het spijt me, demoiselles, maar de lift is tot volgende week buiten gebruik. Een betreurenswaardig technisch defect dat helaas nog niet is verholpen.’

‘*C’est absurde*,’ hoort Elise La Goulue naast zich mopperen. ‘Die vent bedoelt de dienstlift. Die was de vorige keer ook al kapot. Wij zijn niet goed genoeg om de lift voor de voorname dames en heren te nemen.’

Elise vermoedt dat de bediende Louises opmerking heeft gehoord en reageert daarom maar niet. Ze lopen de wenteltrap op naar de eerste verdieping waar ze een eveneens met tapijt bedekte gang inslaan. Met dure stof beklede fauteuils voor de hoge ramen nodigen uit om er even te verpozen. De donkerblauwe bekleding met crèmekleurige patronen past perfect bij de tekening en kleuren van het tapijt. Net als de trapleuningen zijn ook de armaturen van de vele lichtbronnen verguld.

En dit is gewoon een gang. Hoe moet die koninklijke suite er dan wel niet uitzien? vraagt Elise zich af.

Lang hoeft ze niet op een antwoord te wachten. De bediende stopt voor een dubbele deur met houtsnijwerk en klopt aan. Een man met een tulband in een lang, oriëntaals gewaad doet meteen open.

Hij buigt voor de vrouwen. ‘Namens Zijne Keizerlijke Hoogheid, Naser ed-Din Kadjar, heet ik u van harte welkom.’ Hij spreekt vlek-

keloos Frans, al is het met een duidelijk accent. 'Zijne Doorluchtigheid wacht al vol ongeduld. Ik verzoek u daarom mij onmiddellijk te volgen.'

'Dat is die vent die ons in de Moulin Rouge heeft geëngageerd,' fluistert Louise.

Zoals Elise al verwachtte, is de suite nog luxueuzer dan de openbare ruimtes van het hotel. Nog voor ze de kans krijgt de vele deuren aan weerszijden van de gang te tellen, opent de bediende aan de rechterkant een deur naar een klein vertrek waar met rood brokaat beklede fauteuils staan. De muren hangen vol prachtige landschappen.

'De wachtkamer voor audiënties.' De man wacht hun eventuele vragen niet af. 'Laat mij u eerst uitleggen hoe u zich tegenover Zijne Majesteit dient te gedragen.'

Verbijsterd hoort Elise dat je de Perzische heerser nooit rechtstreeks mag aanspreken. Als hij zelf het woord neemt, mag je alleen met neergeslagen blik antwoorden. Zijn naam Naser ed-Din Kadjar mag je niet noemen. Elke zin moet je afsluiten met een eerbiedige aanspreekvorm zoals 'Verhevene', 'Doorluchtigheid' of toch minstens 'Uwe Majesteit'.

In opdracht van de sjah zal de bediende het teken voor elk afzonderlijk nummer geven waarbij het de Verhevene zal behagen zwijgend toe te kijken.

Overweldigd door alle vreemde indrukken volgt Elise de Pers en La Goulue naar nog een andere kamer. De man wijst naar een deur. 'Daar is de badkamer waar de dames zich kunnen opfrissen en omkleden. Ik haal u over een half uur op.'

'Twintig minuten volstaan,' roept La Goulue de man nog na voor ze zich tot Elise wendt. 'Maar goed dat we al om vier uur zijn vertrokken, anders waren we nog in de penarie geraakt met de voorstelling van vanavond om acht uur in de Moulin Rouge.'

'Hoe bedoel je? We hebben toch maar een uur nodig voor onze solo's en gezamenlijke nummers?'

La Goulue lacht. 'Ja, voor die dingen wel, maar voor wat daarna komt...' Ze maakt haar zin niet af.

‘Wat bedoel je?’ Een onbehaaglijk gevoel bekruipt Elise.

‘Doe je nu niet dommer voor dan je bent.’ La Goulue trekt een schunnige grijns. ‘Ik vraag me trouwens af of die *sjah*,’ het klinkt spottend, ‘in bed net zo’n aansteller is als bij onze voorstelling.’ Ze loopt de badkamer in.

Elise krijgt het benauwd. Haar vermoeden dat de privévoorstellingen van Louise meestal eindigen met een vrijpartij klopt dus. ‘Mij niet gezien,’ wil ze net zeggen wanneer Louise een verrukte kreet slaakt.

‘Moet je kijken! Dit geloof je niet!’

Elise loopt de volledig met crèmekleurig marmer ingerichte badkamer in en ziet meteen wat La Goulue bedoelt. In plaats van een kraan buigt een gouden zwaan zijn hals over de wastafel. ‘En kijk, als ik hieraan draai, komt er water uit.’ Louise bedient een gouden hendel op de rug van de zwaan. Vervolgens kijkt ze om zich heen. ‘Misschien hebben we straks nog tijd voor een bad. Die kans krijgen we ook niet alle dagen. En daar zit ook zo’n zwaan, maar dan moet je het water eerst opwarmen.’ Ze wijst naar een ronde, witgelakte metalen ketel aan het einde van de badkuip. ‘Dat kost tijd.’

‘Hoe weet je dat?’ Zelf heeft Elise alleen bij Toulouse-Lautrec een badkamer gezien en die is veel bescheidener. Thuis wast ze zich bij een aardewerken waskom en om de paar weken neemt ze een bad in een zinken teil. Het water moet ze dan eerst in een grote ketel op het fornuis opwarmen, en dat is een heel gedoe.

La Goulue kijkt haar weer met een scheve grijns aan. ‘Ik ben al eens eerder in dit hotel geweest. Niet in zo’n suite, maar er was wel zo’n badkamer. Herinner jij je nog die Roemeen uit dat Moorsee café op de wereldtentoonstelling? Die heb ik op mijn vrije avond een bezoekje gebracht. Hij zat ook hier en had ook zo’n bad, maar wel zonder die gouden zwaan. Maar nu moeten we voortmaken!’ Ze trekt snel haar wollen kostuum, blouse en onderrok uit. Daaronder draagt ze al de zwarte kousen én, Elises adem stukt, een doorschijnende batisten onderbroek tot op haar knieën. Elise zoekt naar woorden, maar Louise draait zich om en laat haar achterwerk zien. Op de stof is een roze hart geborduurd.